

POSTANOWIENIE

Dnia 3 grudnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Robert Stefanicki

w sprawie z odwołania M. W.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Lublinie
o wysokość podstawy wymiaru składek,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 3
grudnia 2024 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w
Lublinie
z dnia 7 marca 2024 r., sygn. akt III AUa 588/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od odwołującej się M. W. na rzecz organu rentowego 240 (dwieście czterdzieści) złotych wraz z odsetkami wynikającymi z art. 98 § 1¹ Kodeksu postępowania cywilnego tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Lublinie wyrokiem z dnia 7 marca 2024 r. oddalił apelację M. W. od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 26 kwietnia 2022 r. oddalającego wniesione przez nią odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Lublinie z dnia 4 grudnia 2019 r. stwierdzającej, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne M. W. z tytułu prowadzenia

pozarolniczej działalności gospodarczej wynosi odpowiednio kwoty: za grudzień 2014 r. na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, ubezpieczenie chorobowe i ubezpieczenie wypadkowe - 504 zł, na ubezpieczenie zdrowotne - 3.004.48 zł; za styczeń 2015 r. na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, ubezpieczenie chorobowe i ubezpieczenie wypadkowe - 525 zł, na ubezpieczenie zdrowotne - 3.104.57 zł; za luty 2015 r. na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, ubezpieczenie chorobowe i ubezpieczenie wypadkowe - 525 zł, na ubezpieczenie zdrowotne - 3.104.57 zł; za marzec 2015 r. na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, ubezpieczenie chorobowe i ubezpieczenie wypadkowe - 525 zł, na ubezpieczenie zdrowotne - 3.104,57 zł.

W wywiedzionej od powyższego wyroku skardze kasacyjnej odwołująca się podniosła zarzut rażącego naruszenia prawa materialnego, polegający na błędnej wykładni oraz niewłaściwym zastosowaniu przez sąd przepisu prawa materialnego bez jego wszechstronnego rozważenia, a mianowicie:

- art. 68 ust. 1 pkt 1 lit. c, art. 83 ust. 1 pkt 3, art. 86 ust. 1 i 2 pkt 2, art. 41 ust. 13, art. 18 ust. 8, art. 20 ust. 1 -3 i art. 2a ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (dalej jako „ustawa systemowa”) przez ich błędną wykładnię, mającą charakter wykładni prawotwórczej, polegającą na przyjęciu, że organ rentowy w przypadku braku kwestionowania tytułu ubezpieczenia, jest uprawniony do kontrolowania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne zadeklarowanej przez osobę prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą oraz do obniżenia tej podstawy w przypadku uznania przez organ rentowy, że ubezpieczony instrumentalnie posługuje się prawem ubezpieczeń społecznych w celu uzyskania nieproporcjonalnej korzyści względem wniesionego wkładu do Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, podczas gdy z treści przywołanych przepisów ustawy systemowej wynika wprost, że osoba fizyczna prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą jest uprawniona do zadeklarowania podstawy wymiaru składek w wysokości mieszczącej się w ustawowych granicach, niezależnej od jakichkolwiek kryteriów, a kompetencje organu rentowego ograniczają się do kontroli i wydawania decyzji odnośnie do naliczenia i odprowadzania składek pod kątem rzetelności i prawidłowości i nie można z tych przepisów mających charakter kazuistyczny wyinterpretować uprawnienia organu rentowego do ingerencji w wysokość zadeklarowanej podstawy

wymiaru składek, co w konsekwencji doprowadziło do niewłaściwego zastosowania ww. przepisów w niniejszej sprawie i obniżenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne zadeklarowanej zgodnie z ustawą przez ubezpieczoną;

- art. 58 § 2 w zw. z art. 5 k.c. przez ich niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że zadeklarowanie przez ubezpieczoną kwoty podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne na maksymalnym wyznaczonym przez ustawę poziomie jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego i w związku z tym nieważne, podczas gdy nie jest dopuszczalne zastosowanie w stosunkach ubezpieczenia społecznego przepisów prawa cywilnego i ocenianie deklaracji podstawy wymiaru składek w oparciu o te przepisy, ponieważ deklaracja ta nie jest czynnością prawną kreującą stosunek cywilnoprawny, przepisy prawa ubezpieczeń społecznych mają charakter regulacji prawa publicznego i nie zawierają odesłania do przepisów prawa cywilnego.

W związku z podniesionymi zarzutami skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu drugiej instancji w całości i wydanie wyroku co do istoty sprawy zgodnie z żądaniem apelacji, ewentualnie wniosła o uchylenie zaskarżonego orzeczenia Sądu Apelacyjnego w Lublinie w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu sądowi, a w przypadku stwierdzenia podstaw - o uchylenie w całości również zaskarżonego orzeczenia Sądu Okręgowego w Lublinie i przekazanie sprawy do rozpoznania temu sądowi do ponownego rozpoznania. Ponadto wniosła o zasądzenie od pozwanego na rzecz skarżącej kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca wskazała, na występującą w sprawie konieczność rozważenia istotnych zagadnień prawnych, istnienie potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów: „czy Zakład Ubezpieczeń Społecznych, nie negując posiadania przez przedsiębiorcę tytułu do podlegania ubezpieczeniom społecznym z racji prowadzenia działalności gospodarczej w okresie, w którym ubezpieczona deklarowała podstawę wymiaru składek, to jest od grudnia 2014 r. do marca 2015 r., ma prawo do weryfikacji podstawy wymiaru składek na te ubezpieczenia w sytuacji, gdy ubezpieczona podwyższyła podstawę

wymiaru składek w ramach prowadzonej działalności gospodarczej, będąc jednocześnie w ciąży? Czy przedsiębiorca będący kobietą w ciąży nie ma możliwości deklarowania podwyższonej podstawy wymiaru składek? Czy taka deklaracja podwyższonej podstawy wymiaru składki jest uzależniona od osiąganych przez przedsiębiorcę dochodów, płci przedsiębiorcy oraz w przypadku kobiety czy jest w tym czasie w ciąży?” W przypadku pozytywnej odpowiedzi rodzi się pytanie, na podstawie jakich kryteriów organ rentowy wymierza „prawidłową” wysokość podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne.

Mając na uwadze powyższe, zdaniem skarżącej, zaistniała potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości tj.:

a. Czy w świetle brzmienia art. 18 ust. 8, art. 20 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych przedsiębiorca deklarując podstawę wymiaru składek, obowiązany jest uzyskiwać odpowiedni dochód, aby móc zadeklarować inną niż najniższa możliwa, podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i z interpretacji jakich przepisów to wynika?

b. Jeśli odpowiedź na powyższe jest twierdząca, to w jakiej wysokości dochód jest wystarczający, aby ubezpieczona prowadząca działalność gospodarczą zgłoszona do składki chorobowej będąc w ciąży, mogła zadeklarować podstawę wymiaru składek w wysokości odpowiednio 9.365 zł tj. 250% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia za grudzień 2014 r., 9.897,50 zł tj. 250% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia za styczeń i luty 2015 r. oraz 5.746,94 zł tj. 250% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia za marzec 2015 r. (składka została zmniejszona proporcjonalnie do wypłaconego zwolnienia lekarskiego).

c. Czy jest możliwe intencjonalne zawyżenie przez przedsiębiorcę podstawy wymiaru składek z tytułu ubezpieczeń społecznych, kiedy to składka na ubezpieczenie społeczne jest uregulowana w ustawowo określonych zakresach?

d. Czy organ ubezpieczeniowy ma prawo podważyć zadeklarowaną przez przedsiębiorcę podstawę wymiaru składek i samodzielnie ustalić jej niższą wysokość, jeżeli mieści się ona w granicach określonych ustawą o systemie ubezpieczeń społecznych.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania, ewentualnie o jej oddalenie i zasądzenie od strony skarżącej na rzecz organu rentowego kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Na wstępie warto podkreślić, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej, jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. W konsekwencji tego, w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym między innymi na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybierać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy, który nie został do tej pory bezpośrednio rozwiązany w orzecznictwie Sądu

Najwyższego i dla którego rozwikłania dotychczasowe orzecznictwo jest niewystarczające. Przekonanie Sądu Najwyższego oceniającego na etapie przedsądu o zasadności przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w oparciu o przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga wskazania za pomocą wywodu prawnego, na jakich kanwie norm (przepisów) zagadnienie powstało, jakie są możliwe interpretacje problemu i jakie jego rozstrzygnięcie proponuje skarżący (postanowienia Sądu Najwyższego z: 19 maja 2009 r., II PK 66/09, LEX nr 553691; 10 lipca 2024 r., III PSK 70/23, LEX nr 3779299). Zagadnienie prawne jest to problem, który wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego, którego wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia konkretnej, jednostkowej sprawy, ale także innych podobnych spraw (postanowienia Sądu Najwyższego z 2 marca 2012 r., I PK 158/11, LEX nr 1215116; 18 września 2024 r., II USK 122/24, LEX nr 3768181). Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane, ze wskazaniem argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (postanowienia Sądu Najwyższego z: 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004, nr 7-8, s. 51; 11 kwietnia 2012 r., III SK 41/11, LEX nr 1238126; 31 stycznia 2013 r., II CSK 479/12, LEX nr 1293729; 6 lutego 2024 r., I PSK 20/23, LEX nr 3669669; 3 lipca 2024 r., III PSK 126/23, LEX nr 3732398; 25 września 2024 r., III PSK 46/24, LEX nr 3777582). Obowiązkiem skarżącego jest wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. Samo zaś zagadnienie prawne, w formie pytania sformułowanego w taki sposób, by możliwe było rozstrzygnięcie stawianych przez skarżącego wątpliwości, musi w swej treści zawierać odwołanie do przepisu lub przepisów prawa, na których tle takie zagadnienie powstaje. Nie można przy tym zasadnie twierdzić, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd

Najwyższy we wcześniejszym orzecznictwie wyraził swój pogląd w podnoszonej kwestii, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające jego zmianę. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (postanowienia Sądu Najwyższego z: 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151; 12 sierpnia 2014 r., I UK 64/14, LEX nr 2630721; 28 maja 2024 r., I CSK 2813/23, LEX nr 3721305).

W zakresie drugiej ze wskazywanych przez skarżącą przesłanek przedsądu należy mieć na względzie, że przekonanie Sądu Najwyższego oceniającego na tym etapie o zasadności przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w oparciu o art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., to jest istnieniu potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, wymaga wykazania, że określony przepis prawa, będący źródłem poważnych wątpliwości interpretacyjnych, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych. Wątpliwości te i rozbieżności należy przytoczyć, przedstawiając ich doktrynalne lub orzecznicze źródła (postanowienia Sądu Najwyższego z: 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 424365; 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14, LEX nr 1652383; 12 grudnia 2023 r., II PSK 64/23, LEX nr 3692330). Konieczne jest wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (postanowienia Sądu Najwyższego z: 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 43; 23 października 2024 r., III USK 332/23, LEX nr 3772083). Twierdzenie o występowaniu potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących owo zagadnienie (J. Paszkowski (w:) Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, tom I, red. T. Szanciło, Warszawa 2023, s. 1756). W tym wyraża się publicznoprawny charakter skargi kasacyjnej. Celem realizowanym w wyniku rozpoznania skargi

kasacyjnej jest bowiem ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni przepisów prawa oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój jurysprudencki i prawa pozytywnego, a nie korekta orzeczeń wydawanych przez sądy powszechne (postanowienia Sądu Najwyższego z: 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147; 29 listopada 2023 r., III USK 157/23, LEX nr 3632804).

Odnosząc się do sugerowanego przez odwołującą, we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, istotnych zagadnień prawnych, a w istocie zawartych w pytaniu: „czy Zakład Ubezpieczeń Społecznych, nie negując posiadania przez przedsiębiorcę tytułu do podlegania ubezpieczeniom społecznym, ma prawo do weryfikacji podstawy wymiaru składek na te ubezpieczenia”, a więc kwestii uprawnień kontrolnych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, w zakresie weryfikacji podstawy wymiaru składki osób prowadzących działalność należy zauważyć, że wykładnia przepisów prawnych, na których kanwie powstały budzące wątpliwości zagadnienia, była przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego.

W uchwale w składzie siedmiu sędziów z dnia 29 listopada 2023 r. (III UZP 3/23, LEX nr 3648265) Sąd Najwyższy uznał, że organ rentowy w przypadku podjęcia pozarolniczej działalności przez ubezpieczonego, nie negując tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym, jest uprawniony do weryfikacji podstawy wymiaru składek na te ubezpieczenia w sytuacji, gdy w początkowym okresie prowadzenia tej działalności ubezpieczony deklaruje podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, której wysokość nie ma odzwierciedlenia w przychodach (art. 6 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 83 ust. 1 pkt 1 i 3 w związku z art. 41 ust. 12 i 13, art. 68 ust. 1 oraz art. 86 ust. 1 i 2 w związku z art. 2a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych) oraz postanowił nadać uchwale moc zasady prawnej (T. Lasocki (w:) Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Komentarz, red. K. Antonów, Warszawa 2024, komentarz do art. 18).

W uzasadnieniu uchwały Sąd Najwyższy podkreślił, że prawo do kontroli jest podstawowym elementem podmiotowości Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, koniecznym do wypełniania powierzonych zadań i prawidłowej realizacji stosunków ubezpieczenia społecznego. Legitymacja do kontroli wynika z przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych i z przepisów prawa materialnego dotyczących

działalności gospodarczej. Uprawnienia Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych są określone w sposób otwarty (przykładowo: „Do zakresu działania Zakładu należy między innymi” - art. 68 ust. 1, „Zakład wydaje decyzje w zakresie indywidualnych spraw dotyczących w szczególności” - art. 83 ust. 1, „Kontrola może obejmować w szczególności” - art. 86 ust. 2), a nie zamknięty. Uprawnienia Zakładu Ubezpieczeń Społecznych nie są zatem oparte na wyczerpującej egzemplifikacji, co prowadzi do stwierdzenia, że kontrola danej sytuacji nie musi być ściśle określona w ustawie. Zakład Ubezpieczeń Społecznych wydaje decyzje, które podlegają kontroli sądowej. Z drugiej strony prawo do kontroli nie jest bezwarunkowe, gdyż musi mieć swoją przyczynę (kauzę). W aspekcie obecnej sprawy przywołać wypada art. 68 ust. 1 pkt 1 lit. c ustawy systemowej (do zadań Zakładu Ubezpieczeń Społecznych należy m.in. „wymierzanie i pobieranie składek na ubezpieczenia społeczne”), jej art. 83 ust. 1 pkt 3 (Zakład Ubezpieczeń Społecznych wydaje decyzje m.in. w zakresie „ustalania wymiaru składek i ich poboru”) oraz art. 86 ust. 1 pkt 2 (do zakresu kontroli przeprowadzanej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych wykonywania zadań i obowiązków płatników składek należy w szczególności „prawidłowość i rzetelność obliczania, potrącania i opłacania składek”). Łączne, literalne odczytanie tych przepisów, bez potrzeby odwoływania się do pozostałych metod interpretacyjnych, pozwala na wywiedzenie z nich normy kompetencyjnej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych do kontroli zadeklarowanej przez ubezpieczonego wysokości podstawy wymiaru składki ubezpieczeniowej oraz jej weryfikacji i rozumowanie takie nie nosi cech ani wykładni rozszerzającej, ani domniemywania ww. kompetencji. Nieuzasadniony regułami wzajemności i solidarności zamiar uzyskania nadmiernie wysokich świadczeń zasiłkowych może upoważniać organ rentowy do skorygowania rażąco zawyżonej podstawy wymiaru składki do kwoty zadeklarowanej przed podwyżką. Należy jednak podnieść zastrzeżenie, że nie każda dysproporcja w relacji składka – świadczenie zawsze narusza zasady prawa ubezpieczeń społecznych, ponieważ z istoty tej gałęzi prawa wynika pewna asymetria pomiędzy wkładem a zrealizowaną korzyścią, a takie zagadnienie niejednoznaczne zawsze należy oceniać z punktu widzenia okoliczności danego przypadku (K. Antonów (w:) R. Babińska-Górecka, P. Dobrowolski, D. Dzienisiuk,

S. Gajewski, A. Gębicka, A. Górnicz-Mulcahy, M. Krajewski, T. Lasocki, R. Pacud, K. Roszewska, B. Suchacki, J. Szyjewska-Bagińska, K. Ślebzak, J. Unterschütz, S. Wichrowski, D. Wojtasiak, M. Zieleniecki, K. Antonów, Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Komentarz, Warszawa 2024, art. 20).

Sąd Najwyższy zwrócił również uwagę, że dopuszczalności kontroli i weryfikacji zadeklarowanej podstawy wymiaru składek na dobrowolne ubezpieczenie chorobowe znajduje swoje wsparcie w zasadach prawa ubezpieczeń społecznych, zwłaszcza zasadzie solidarności (wspólnoty ryzyka). Podzielając pogląd o normatywnym, dyrektywnym charakterze tej zasady (K. Antonów, Kompetencje Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w zakresie weryfikacji prowadzenia działalności gospodarczej oraz deklarowanej podstawy wymiaru składek z tego tytułu, PiZS 2021, nr 2, s. 8) stanowi więc wskazówkę interpretacyjną, którą należy brać pod uwagę w procesie wykładni prawa. Z zasady tej wynika reguła sprawiedliwej kompensacji szkody, proporcji pomiędzy składką i świadczeniem, godziwością świadczenia względem wkładu. Ustanowienie nadmiernie wysokiej podstawy wymiaru składek w stosunku do rezultatów prowadzonej działalności gospodarczej jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, w szczególności przez naruszenia lojalności jednych ubezpieczonych wobec drugih (pobieranie zawyżonych świadczeń kosztem innych ubezpieczonych), a także sprzeczne ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem ubezpieczeń społecznych. Z deklarowaniem nierzetelnej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne w celu uzyskania zawyżonych świadczeń z ubezpieczenia społecznego, choćby w związku z macierzyństwem ubezpieczonej kobiety, wiąże się ryzyko zweryfikowania nieekwiwalentnej (do nakładu pracy lub świadczonych usług oraz przychodów płatnika) podstawy wymiaru składek do wysokości nie niższej niż najniższa podstawa wymiaru składek z określonego tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym (postanowienie Sądu Najwyższego z 10 maja 2023 r., I UZ 2/23, LEX nr 3562832).

Sąd Najwyższy zaakcentował, że swoboda określania podstawy wymiaru składek nie może oznaczać dowolności. Założeniem demokratycznego państwa prawa, a co za tym idzie obowiązującego w nim prawa, powinna być dyrektywa, że korzystanie z prawa i kompetencji powinno odbywać się w dobrej wierze, z

poszanowaniem aksjologii i zasad prawa. Ubezpieczony, deklarując określoną podstawę wymiaru składki na dobrowolne ubezpieczenie społeczne z tytułu prowadzonej pozarolniczej działalności, powinien kierować się tym, że ubezpieczenie to jest akcesoryjne wobec prowadzonej działalności gospodarczej, pochodne wobec niej. Musi więc istnieć związek funkcjonalny pomiędzy prowadzoną działalnością pozarolniczą a wysokością zadeklarowanej podstawy wymiaru składki (wyrok Sądu Najwyższego z 19 marca 2024 r., I USKP 58/23, LEX nr 3695204). Oceniając w tym kontekście ową działalność, należy brać pod uwagę łącznie: czas jej prowadzenia, stabilność organizacyjną i dysponowanie określoną infrastrukturą. Oczywiście ocena taka powinna być zindywidualizowana, nie da się określić jednolitych parametrów. Przy ocenie trzeba brać pod uwagę przedmiot prowadzonej działalności, ekonomiczne i społeczne otoczenie, sytuację gospodarczą w określonym segmencie działalności. Tylko takie odpowiedzialne korzystanie z kompetencji do ustalania podstawy wymiaru składki przyznanej ubezpieczonemu przez prawo można oceniać jako korzystanie w dobrej wierze. Ustawodawca ustalił granice swobody w określaniu podstawy wymiaru składki, lecz nie wynika z tego, że ta podstawa może być dowolnie, w sposób bezwzględnie wiążący ustalona bez powiązania z efektywnością prowadzonej działalności gospodarczej. Pozwany Zakład przyjmuje składki na ubezpieczenie chorobowe i dokonuje wypłaty zasiłków po wystąpieniu ryzyka niezdolności do pracy. Nie może to być sprzeczne z zasadą sprawiedliwości społecznej i zasadą równego traktowania ubezpieczonych (art. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych) w odniesieniu do wszystkich ubezpieczonych, w tym prowadzących działalność gospodarczą. W przypadku pracowników miarą podstawy zasiłku chorobowego jest przychód z zatrudnienia, czyli wynagrodzenie jako ekwiwalent za pracę na rzecz pracodawcy. Wówczas wysokość składki określa ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych w odpowiedniej proporcji do przychodu (wyrok Sądu Najwyższego z 14 lutego 2024 r., III USKP 5/23, LEX nr 3670516). W odniesieniu do ubezpieczonych prowadzących osobiście swoją działalność gospodarczą nie ma definicji składki zawyżonej, jednak ustalanie takiej miary nie jest wykluczone w indywidualnych sprawach przez organ rentowy. Uprawniona jest wówczas ocena, że podstawę wymiaru składki przedsiębiorcy należy ustalać według wartości usług

lub dóbr, które przedsiębiorca sprzedaje konsumentom na dostępnym rynku. Przychód ze sprzedaży usług lub dóbr to obiektywna wartość (mierzalna) i dlatego może być odpowiednia dla ustalenia podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie chorobowe w sytuacji stwierdzenia nadużycia przepisów.

W świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego elementem kreującym działalność gospodarczą jest jej zarobkowy charakter. Przesłanka zarobkowego charakteru jest spełniona wtedy, gdy prowadzenie działalności gospodarczej nastawione jest na uzyskanie dochodu. Za wyrokiem Sądu Najwyższego z 11 lutego 2021 r. (II USKP 21/21, LEX nr 3119631; też postanowienie Sądu Najwyższego z 19 czerwca 2024 r., I USK 353/23, LEX nr 3727729) należy dostrzec, że w judykaturze utrwała się w ostatnim czasie pogląd, zgodnie z którym zarejestrowanie działalności gospodarczej i towarzyszące temu zadeklarowanie nieznajdującej pokrycia w przewidywanych zyskach wysokiej podstawy wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne, a przy tym ze świadomością istnienia przeszkód do prowadzenia tej działalności (np. spodziewane w nieodległym czasie urodzenie dziecka i związana z tym planowana przerwa w prowadzeniu działalności) może wskazywać na intencję (element subiektywny) nie tyle podjęcia i wykonywania zarobkowej działalności gospodarczej o charakterze ciągłym, ile włączenia się do systemu ubezpieczeń społecznych w celu uzyskania wysokich świadczeń (wyroki Sądu Najwyższego z: 13 września 2016 r., I UK 455/15; 6 kwietnia 2017 r., II UK 98/16; 18 grudnia 2018 r., II UK 413/17, LEX nr 2609126; postanowienie Sądu Najwyższego z 12 czerwca 2024 r., III USK 261/23, LEX nr 3726885).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwaliło się stanowisko, że stan ciąży sam w sobie nie wyklucza ciągłości podjętej działalności, jednak w przypadku, gdy od początku wysoce wątpliwe będzie rozpoczęcie i prowadzenie działalności, a tę wątpliwość można wywieść ze stanu zdrowia osoby zgłaszającej się do ubezpieczenia społecznego, a przede wszystkim jej świadomości co do niemożliwości prowadzenia działalności, to można podawać w wątpliwość zamiar zgłaszającego się do ubezpieczeń co do chęci prowadzenia działalności w sposób ciągły (wyrok Sądu Najwyższego z 17 maja 2023 r., I USKP 55/22, LEX nr 3559621; postanowienia Sądu Najwyższego z: 19 maja 2020 r., III UK 228/19, LEX nr

3223658; 6 października 2022 r., III USKP 138/21, LEX nr 3508813). W konsekwencji, ktoś, kto prowadzi działalność gospodarczą tylko po to, aby uzyskać świadczenia z ubezpieczenia społecznego, w istocie stwarza pozory tej działalności, bowiem nie zmierza do pozyskania zarobku z działalności, co wypacza sens ustawy tej instytucji prawa (wyroki Sądu Najwyższego z: 13 września 2016 r., I UK 455/15, LEX nr 2122404; 6 kwietnia 2017 r., II UK 98/16, LEX nr 2307127; 18 grudnia 2018 r., II UK 413/17, LEX nr 2609126; 7 lutego 2024 r., I USKP 47/23, LEX nr 3669703; postanowienia Sądu Najwyższego z: 24 marca 2021 r., III USK 127/21, LEX nr 3224271; 4 czerwca 2024 r., III USK 75/24, LEX nr 3722759; 12 czerwca 2024 r., III USK 261/23, LEX nr 3726885).

Wobec wyjaśnienia w judykaturze podnoszonych przez skarżącą wątpliwości na tle wykładni powołanych przepisów i zgodności zaskarżonego wyroku z uchwałą Sądu Najwyższego (III UZP 3/23) Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, uznając, że odwołująca się nie wykazała istnienia powołanych przesłanek przedsądu. O kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnięto zgodnie z art. 398²¹ w związku z art. 108 § 1 k.p.c. i art. 98 § 1 i § 1¹ k.p.c. oraz § 9 ust. 2 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1935).

l.n

[a.l]